

ULİSA

Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR (ULİSA) ENSTİTÜSÜ

ULİSA DEPREM VE İNSANİ YARDIM ÇALIŞTAYI

Durum Tespiti ve Öneriler

15 Şubat 2023 Çarşamba
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
15 Temmuz Şehitleri Yerleşkesi

SOSYAL HİZMET ÇALIŞMA GRUBU SONUÇ RAPORU

Mart 2023
ANKARA

Sosyal Hizmet Çalışma Grubu Katılımcıları

Prof. Dr. Abdülkadir DEVELİ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Çalışma Grubu Başkanı

Prof. Dr. Esra ÇALIK VAR
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Doç. Dr. Süheyla ERİKLİ SELEK
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Çiçek Nilsu VARLIKLAR DEMİRKAZIK
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Şükran KOLAY ÇEPNİ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Arş. Gör. Elmas AKIN ALTINCI
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

SOSYAL HİZMET ÇALIŞMA GRUBU

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde meydana gelen ve çevresindeki on ilde etkisini yoğun biçimde hissettiren deprem sonrası yapılabileceklerin tartışıldığı Deprem ve İnsani Yardım Çalıştayı'nda sosyal hizmet masasının ana başlıkları şu şekilde oluşturulmuştur:

- Sosyal hizmet ve afet ilişkisi
- Afetlerde sosyal hizmet sunulurken kullanılan temel ilkeler
- Vaka yönetimi
- Sorun, ihtiyaç ve risk tespiti
- Uygulama
- Uygulamaların izlenmesi
- Genel öneriler

1. Sosyal Hizmet ve Afet

Günümüz afet yönetimi anlayışı temelde afet öncesi, afet esnası ve afet sonrası faaliyetleri içermektedir. Söz konusu faaliyetler içiçe geçmiştir ve birey, grup ve bölgelerin ihtiyaçlarına göre dinamikleri değişebilmektedir. Bir diğer ifadeyle afete neden olan olay meydana geldikten sonra sırasıyla; müdahale, iyileştirme, risk azaltma ve hazırlık aşamaları, birbirinden keskin bir şekilde ayrılmaksızın iç içe işleyen bu döngüyü tamamlamaktadır. Diğer yandan afetlerin neden olduğu/olabileceği kayıplar sadece çevresel ya da yapısal kayıplarla sınırlı olmadığı ve sıklıkla bu sürece ekonomik, sosyal, psikolojik sorunlar ve manevi kayıplar eşlik ettiği için afet yönetiminin tüm aşamaları disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Bu bağlamda sosyal hizmet ise bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumun iyilik halini artırmak için sosyal değişime, insan ilişkilerinde sorun çözmeye ve insan ilişkilerinin güçlendirilmesine katkı sağlayan bir meslektir. Sosyal hizmet, sosyal sistem kuramlarından yararlanarak, insanların çevreleriyle etkileşim kurdukları noktalara müdahale ederek afet sırası ve sonrasında birey, grup ve toplum düzeyinde travmatik süreçleri atlattıklarını amaçlamaktadır.

Afete yönetimindeki iki ana eksen; risk yönetimi ve kriz yönetimidir. Sosyal hizmet müdahaleye aynı anlayışla bakar ve önleyici ve rehabilite edici hizmetleri benimser. Olay meydana gelmeden önce ve sonra riski, olay meydana geldiğinde ise krizi yönetmek temel prensiptir. Sosyal hizmet sunumunun afetlerde doğru yönetilmesi hem afete dirençli toplum oluşturmada hem de afetin etkilerinin giderilmesinde kritik bir öneme sahiptir. Sosyal hizmet öncelikle afetlerde daha da kırılgan hale gelecek çocuklar, yaşlılar, engelliler, kadınlar gibi kırılgan grupları korumayı amaçlar.

Bununla birlikte afetlerde özellikle aşağıdaki özel gruplar oluşur ve bu gruplara sosyal hizmet müdahalesi gerekir.

Doğrudan depreme maruz kalan ve afeti yaşayanlar kişiler,

Depremi yaşayanların aile, akraba ve arkadaşları,

Deprem ile mesleki ilişkisi olan afet çalışanları,

Gönüllüler de dâhil olmak üzere deprem bölgesinde yer alan toplum,

Depremden doğrudan zarar görmeyen ancak özellikle basın vasıtasıyla sürece tanıklık eden kişiler.

Yukarıdaki gruplarla yapılacak sosyal hizmet çalışmaları önemlidir ve depremin hemen sonrası müdahale gerekir.

Özetle sosyal hizmet afet öncesi birey, grup ve toplumlarla güçlendirme odaklı çalışmalar yürütür. Afet sırasında temel ihtiyaçların karşılanması ve etkili sosyal destek sistemlerinin hızlıca afetten etkilenen gruba sunulmasını içerirken, afet sonrasında bireylerin yas süreçlerini izlemek, işlevselliklerini desteklemek ve yaşama uyumlarını güçlendirmek gibi uyum çalışmalarını gerçekleştirir. Tüm bunları yaparken bazı temel ilkelerle çalışılır. Bu ilkeler depremzedelere müdahale edecek diğer profesyoneller için de oldukça önemlidir. Bu nedenle ilkelerin ve etik değerlerin sosyal hizmet sunan diğer profesyoneller arasında yaygınlaştırılması önemlidir. Depremzedeleri anlamak, uyumlarını güçlendirmek ve zarar vermemek gibi temel amaçlara hizmet eden bu ilkeler afetlerden önce profesyonellere sunulan hizmet arasında olmalı, afet sırasında ise müracaatçı grupla çalışırken uygulanması hatırlatılmalıdır.

2. Afetlerde Sosyal Hizmet Sunulurken Kullanılan Temel İlkeler

Deprem ve İnsani Yardım Çalıştayı'nda sosyal hizmet masası öncelikle deprem öncesi koruyucu-önleyici çalışmaların neler olabileceği üzerine tartışma yürütmüş, ardından deprem sonrası ilk yardım ve depremzedelerle çalışmaların neler olması gerektiği üzerinde durmuştur. Bu süreçte sahip olunması gereken temel ilkeler vurgulanmıştır. Aşağıda vurgulanan uygulamayı destekleyen temel ilkeler dışında gizlilik, mahremiyet, edinilen bilgilerin sorumlu şekilde kullanılması, ayırım yapmadan herkese hizmet sunma, bireyin kararına saygı duyma gibi ilkeler depremzedelerle temas eden profesyonellerin benimsemesi gereken ilkelerdir. Aşağıda bazı ilkelerin depremzedelerle çalışırken nasıl kullanılabileceğine ilişkin açıklamalar bulunmaktadır.

Bütüncül yaklaşım: Afetlerde bireyle çalışılırken uzmanların bütüncül yaklaşımı benimsemesi gerekir. Depremzedenin sadece o enkazda tek başına bekleyen ya da depremden etkilenen bir birey olmadığı çevresi içinde değerlendirilmesi gerektiği bilgisi hep hatırlanmalıdır. Sosyal hizmet alanı değerlendirme ve uygulama aşamasında ekosistem yaklaşımını kullanır. Bireyi çevresi içerisinde değerlendiren bu

yaklaşım çok boyutlu bir bakış açısı sunar ve detayları gözlerden kaçırmayı engellemeyi hedefler. Afetlerde sosyal hizmetler; zarar gören kişilere, ailelere, gruplara ve topluma sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık kapsamında sunulan bütün hizmetleri ifade etmektedir.

Güçlendirme: Sosyal hizmet uygulamasının temelini oluşturan “güçlendirme” yöntemini kullanmak birey ve toplumla çalışırken bir diğer temel ilkedir. Burada temel hedef bireylerin güçlü yönlerinin desteklenmesi ve bireye bağımsız yaşama pratiğinin kazandırılmasıdır.

Hak temelli bakış açısı: Bireylere sunulan sosyal hizmetlerden yararlanma konusunda “hak temelli” ilkesi ortaya çıkar. Anayasanın 2. maddesinde belirtildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir. Anayasadan hareketle sosyal devlet olmanın bir gereği olarak uygulanan sosyal politikalar ve sosyal hizmetlerin her vatandaşın sahip olduğu bir “hak” olduğu vurgulanmalı, bireylerin yardımlardan yararlanma süreçlerinde kendilerini kötü hissetmelerinin önüne geçilmelidir. Sosyal hizmet, toplumun sosyal refahını maksimize etmek amacını taşıyan sosyal devletin müdahalesini yönlendirir. Profesyoneller depremzedeleri belirli yaşam standartlarına erişebilmek için ihtiyaç duydukları uygulamaları hak ettikleri ilkesini benimsemelidir.

Kültürel yetkinlik: Bireyle ve toplumla çalışırken her bölgenin kültürü ve özgünlükleri göz önünde bulundurulur, bu konuda çalışan uzmanlar yetkinliğe sahip olmalıdır. En uygulanabilir müdahaleler bu yetkinlik sayesinde geliştirilir. Deprem bölgesinin çok kültürlülüğü değerlendirildiğinde bu ilke birey ve grupla çalışırken öne çıkan ilkelere dendir.

3. Planlı Müdahale Süreci ve Vaka Yönetimi

Sosyal hizmet bireye, gruba ve topluma müdahale ederken yedi aşamayı izler:

Tespit

Ön değerlendirme

Planlama

Uygulama

Son değerlendirme

Sonlandırma

İzleme

Bütün müdahalelerinde bu basamakları kullanan sosyal hizmet karmaşık ve çok problem barındıran, bireylerin ihtiyaçları olan hizmetleri zamanında ve uygun biçimde alabilmelerinin öncelik kazandığı afet gibi durumlarda da vaka yönetimini kullanır. Birey ve toplulukları birden fazla hizmetle buluşturmanın aciliyet kazandığı, ekonomik-kültürel-sosyal pek çok sorunu beraberinde getirdiği için disiplinler arası

çalışmanın zorunlu olduğu deprem gibi durumlarda sürdürülebilir çözümler üretebilmek için vaka yönetiminden yararlanılmaktadır. Depremzedelere sunulan hizmetlerin tümünde bu basamaklar dikkate alınmalıdır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı son yıllarda müdahalelerini bu bakış açısına göre gerçekleştirmektedir. Raporun bundan sonraki bölümünde vaka yönetiminin basamakları ve deprem anında nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

3.1. Tespit ve Ön değerlendirme

Depremzedelerin sosyal hizmet sistemi ile karşılaştıkları ilk basamak olan tanışma basamağı, deprem anında tüm depremzedelerin depremin fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan etkileneni olarak karşımıza çıkar. Raporun başında belirttiğimiz gruplar dikkate alınarak ihtiyaç ve risklerin tespit edilmesi gerekmektedir. Öncelikle depremi doğrudan yaşayan ve etkilenen kimselerin ihtiyaçları tespit edilmelidir.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisiyle incelenecek olursa; temel fiziksel ihtiyaçların hızlıca karşılanması ve güven hissinin tesis edilmesi sonradan ortaya çıkacak kriz ve travmaların etkisini azaltabilir. Bu nedenle en kısa sürede depremzedelerin ihtiyaçlarının yaş gruplarına ve risk gruplarına (engelli, yaşlı, çocuk, göçmen, daha önce travmatik yaşam deneyimi olma vb.) göre tespitinin yapılması gerekmektedir. İhtiyaçlar yeniden ortaya çıkacağı için orta ve uzun vadede ihtiyaç tespitleri sürekli güncellenmelidir.

Sadece ihtiyaç ve riskler değil işlevselliği arttıracak bireylerin ve ailelerin güçlü yönleri de tespit edilmelidir (sosyal destek ağları, sahip olunan beceriler, eğitimler vb.).

Özetle, depremden önce geliştirilmesi gereken ihtiyaç tespit formları deprem sonrasında hızlıca uzmanlar tarafından uygulanmalıdır. Bu form; bireylerin aile durumu, gelişimsel özellikleri, eğitim, çalışma, genel sağlık durumu, sosyal çevre ilişkileri, daha önce hizmet ve müdahalelerden yararlanıp yararlanmadığı bilgisi, kırılgan gruplara dahil olup olmadığı, stres kaynakları, güçlü yanlar gibi unsurları içermelidir.

Tespit sırasında karşılaşılan zorunlu yasal bildirimin olduğu bir durumla ilgili bir bildirimin (refakatsiz çocuklar, ihmal, istismar vb.) hızlı biçimde ilgili birimlere aktarılması sağlanmalıdır.

Tespit sırasında hızlı müdahalelerle uyum sağlama becerisine kavuşabilecek gruplarla uzun süreli desteğe ihtiyaç duyacak gruplar belirlenmelidir. Müdahaleler buna göre şekillenebilir. Ancak ertelenmiş yas ve kriz durumlarına dikkat edilmedir.

Depremzedeler bulundukları yerlerde, aile ve sosyal yaşamlarında kısa, orta ve uzun vadede risk altındadırlar. Bu riskleri şöyle sıralayabiliriz: bulunulan yerlerin fiziksel yapısından dolayı tehlike altında olma (örneğin çadır ve konteynırlarda yaşanabilecek sorunlar), yaralanma, fiziksel ve duygusal kötü muameleye maruz kalma, cinsel şiddete uğrama, ruh sağlığı ve psikososyal sıkıntılar (Travma Sonrası Stres Bozukluğu, kaygı bozukluğu, depresyon, uzayan yas vb.) yaşama, madde kullanımı, çocuklarda akademik başarısızlık ve okul terki, çocukların refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşme durumu, çocukların çocuk işçi olarak kullanılması vb.

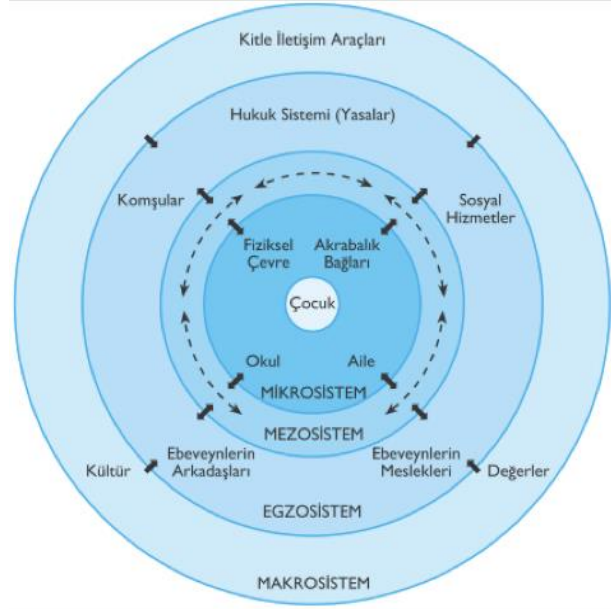
Depremzedelerin ihtiyaçlarını direkt bildirebilecekleri iletişim kanallarını geliştirmek gerekir.

Tüm aşamalarda olduğu gibi tespit aşamasında depremzedelerin katılımının sağlanması, onların süreci nasıl değerlendirdiğini ve nelere ihtiyacı olduğunu düşündüğünün öğrenilmesi de dikkat edilmesi gereken önemli noktalardır.

Profesyonellerin bir bireyi çevresi içinde değerlendirmeleri ile ilgili aşağıda bir çocuğun ekolojik sistemi örneği verilmiştir.

3.2. Planlama ve Uygulama

Depremzedeler hakkında yapılan tespitlerden sonra, depremzedelerin risk ve ihtiyaçlarına yönelik bir planlama yapılır. Kuşkusuz ki her planlama bireye ve aileye özel olmalıdır ama afet zamanlarında imkânlar oldukça sınırlıdır ve sınırlı imkanlar içinde planlamalar yapılır. Çadır kentlere kimlerin yerleştirileceği, il dışına gidecek grubun kimler olabileceği, merkezlerde uzak yerlerdeki hizmet sunumları, çadır kentlerin, konteynerlerin kırılğan gruplar için nasıl düzenlenebileceği, KYK yurtlarındaki kırılğan gruplar için neler yapılabileceği gibi durumlar değerlendirilmelidir. Ayrıca tüm bu toplu yaşam alanlarında ortaya çıkabilecek risklere nasıl müdahale edilebileceğinin planlanması önemlidir. Çocukların güvenliği nasıl sağlanacak?, eğitime nasıl devam edecekler?, okula başladıklarında ortaya çıkabilecek sorunların çözümü nasıl planlanır? gibi pek çok alanda pek çok sorunun cevabı olacak hizmet planlanmalıdır.

Uygulama için aşağıdaki durumlar gözden geçirilmedir.

Depremzedelerin temel ihtiyaçlarının giderilmesinin aralıksız devam etmesi

Daha önce var olan ve yeni geliştirilmiş sosyal yardımları uygulamak, adil ve hak odaklı dağılımın sağlanması

Profesyonellerin görüşme becerilerini geliştirmek

Profesyonellerin çalışma becerileri (Örneğin vaka dosyalarının düzenlenmesi, depremzedelerin sürece katılımı ile ilgili isteksizliğini yönetebilmek, görüşme sırasında krizi yönetebilmek, çalışan güvenliğinin tehlikede olduğu durumlarla baş etmek)

Depremden etkilenen kırılğan grupların savunuculuğunu yaparak hizmetlere ulaşmasını desteklemek

Uygulama aşamasında ihtiyaçlar ve hizmetlerin buluşturulması noktasında arabuluculuk yapılması

Var olan ve yenilenen hizmetlerin kaynak sunucularla buluşturulmasının sürekli güncelleştirilmesi

Depremzedelerin yaşamlarını kolaylaştıracak yeni uygulamalar

Tüm yaşlardaki çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayacak uygulamalar

Kısa, orta ve uzun vadede tüm tedbirlerin; eğitimi sağlık, barınma, bakım, danışmanlık gibi etkili uygulanması

Psikolojik destek sağlanması

Yas sürecinin yönetilmesi

İşlevselliğin arttırılması

Yardım etme ve destek olma istediğinin teşvik edilmesi

Gönüllü çalışmalarının orta ve uzun vadede de devam edebilmesi için STK'larla çalışılması

Gençlerin iş bulma sorunlarının giderilmesi, İŞKUR'un depremzedelere yönelik faaliyetler geliştirmesi

3.3. Sonlandırma ve İzleme

Yapılan müdahaleler ne zaman sonlandırılmalıdır? sorusu afet sonrası yönetimin de sosyal hizmetin de önemli sorunlarından biridir. Depremzedelerin bağımsızlaşması ve işlevselliklerini geri kazanabilmesi çok önemlidir. Sosyal yardımlar sadece maddi yardımları içermemeli sosyal ve psikolojik yardımlarla bağımsızlık ve işlevsellik desteklenmelidir. Depremzedelere yapılan müdahaleler sonrası ailelerin uzun süre izlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Afet sonrası yardımların sonlandırılması ile ilgili net bir tarih verilemez. Bireylere, şartlara, kalıcı konutların inşa süresine göre destek süresi değişebilir. Bu nedenle temiz su, elektrik sağlanması, yeme, içme gibi hizmet alanları kalıcı konutların verilmesinden sonra da bir süre devam edebilir. Hizmet sonlandırıldığında da vaka yönetimi süreci bitmez, depremzedelerin ihtiyaç ve risk durumları yeniden-yeniden izlenmelidir. Vaka yönetimi süreç gerektiğinde yeniden başa dönmesi gerekiyorsa basamaklar yeniden başlatılmalıdır. İzlemenin kısa süreli izlemeler ve orta/uzun vadeli izlemeler şeklinde sürelerle bölünmesi ve her izlem aşamasında önceden tespit edilen riskli durumların yaşanıp yaşanmadığı belirlenmelidir.

4. Makro Vaka Yönetiminde Sorun Tespiti

Deprem karşısında koruyucu-önleyici uygulamalar ve deprem sonrası makro müdahaleler değerlendirilirken toplumsal ve sistemsal sorunların tespit edilmesi

büyük önem taşımaktadır. Gerek tespit noktasında gerekse müdahale aşamasında sosyal hizmet ilgili alanlarla birlikte çalışır. Bu çalıştayda hukuk, sosyoloji, psikoloji, lojistik, güvenlik gibi masalar kendi alanlarındaki sorunları ve ihtiyaçları detaylandırmıştır. Tekrara düşmemek adına sosyal hizmet makro sorun tespitlerini aşağıda kısa başlıklarla sunmuştur.

4.1. Politika, Mevzuat ve Standartlara İlişkin Bazı Tespit ve Öneriler

Afetle ilgili birinci derece kriz protokolü ve koordinasyon sistemine ihtiyaç vardır.

Mevcut prosedürlerin işlevselliğinin ve uygulanabilirliğinin kontrol edilmesi gerekmektedir.

Uygulamalarda etik sorunları yaşanmaktadır.

Kriz yönetiminin yerel düzeyde de benimsenmesi ve uygulanabilir olması gerekmektedir.

4.2. Yasal Otorite ve Yapılar

Var olan ana mevzuatın ilçe ve kuruluşlarda uygulanabilir olması

Deprem güvenliği için yeni yasal düzenlemelerin yapılması

Uygulamaların izlenebilir olması gerekmektedir.

4.3. Toplumsal Algılar, Değerler ve Ağlar

Krizden önceki toplumsal değer algıları, öncelikler, afetlere bakışı etkileyebilmektedir. Bireylerin güvenlik algısı, toplumsal kilitlemeler, öğrenilmiş roller özellikle koruyucu-önleyici uygulamaları olumsuz etkileyebilmektedir. Örneğin kaldığımız binaya ve depreme ilişkin yanlış algılar (elimizden bir şey gelmez, kader, olacaksa olur vb.) güvensiz binalarda yaşamaya neden olmaktadır. Toplu yaşam alanlarındaki salgın ve diğer risklerin yeniden düşünülmesi gerekmektedir.

4.4. İnsan Kaynakları

Daha önce de bahsedildiği gibi gönüllülerin koordinasyonunu ve eğitimini sağlamadaki eksiklikler deprem öncesi tamamlanmalıdır.

Var olan insan kaynağının güvenli şehirlerin kurulması için konsolide edilmesi önerilmektedir.

4.5. Vaka Yönetimi

Vaka yönetimi anlayışının diğer disiplinlere de yaygınlaştırılması önerilmektedir.

5. Paydaşlarla Çalışma ve Uygulama

5.1. Paydaşlarla Çalışmanın Temel İşleyişi

Vaka komisyonlarının oluşturulması

Vaka yönetimi sürecinin inceleme aşamasında elde edilen bilgilerin birlikte gözden geçirilmesi

Depremzedelerin zarar görme riskinin birlikte değerlendirilmesi

Depremzedelere yönelik destekleyici hizmetler dâhil olmak üzere, gelecekteki ihtiyaçlara yönelik kuruluşlar arası bir vaka planı üstünde çalışılması.

Görev ve sorumluluklar belirlenmesi, kimin neyi ne zaman yapacağını kararlaştırılması.

Her hafta çalışma ve işleyiş açısından yeniden değerlendirmenin yapılması.

5. 2. Paydaşlarla Çalışmaya Kırılgan Gruplar Özelinde Örnekler:

Engelli bireylerle çalışılırken belediyeler, STK'lar ve ASHB hizmetlerinden yararlanılabilir

Çocuklarla çalışılırken MEB ile ortaklık, oryantasyon sağlanması, akademik/kişisel/ sosyal rehberlik için ilgili kurumlarla iletişim, belediyelerin sosyal tesislerinin kullanılması gerçekleştirilebilir.

Yaşlılarla çalışırken Sağlık Bakanlığı ve belediyelerle yapılacak iş birlikleri önemlidir.

Gençler İŞKUR'lara ve Gençlik Merkezlerine yönlendirilir.

Kadınlarla çalışılırken İŞKUR, Belmek, ŞÖNİM gibi kurumlarla ortak çalışılabilir.

Göçmenlerle çalışılırken ise Göç idaresi, ASAM ve ilgili diğer kuruluşlar dikkate alınır.

6. Diğer Bazı Öneriler

6.1. Kısa Vadeli Öneriler

Bu yıl öğrenim müfredatlarına kriz ve afetle ilgili dersler eklenebilir.

Öğrenci toplulukları teşvik edilerek kısa sürede kriz noktasında tüm üniversitelerin öğrenci grupları ile çalışmalar yapılabilir.

PİY ve krize müdahale konusunda alanda çalışanların kısa sürede eğitimi sağlanmalıdır.

Tüm kütüphaneler (girişin belirli şartlara bağlı olduğu üniversite kütüphaneleri gibi) tüm depremzedelere açılabilir.

Sınava girecek depremzedeler için çalışma odaları hazırlanabilir.

İhtiyaç tespitleri tek elden hazırlanıp, birkaç kişi tarafından uygulanmalıdır. Yenilenecek ihtiyaçlara yönelik kilit kişiler olmalı, aileler aileden ve kişiden sorumlunun kim olduğunu bilmelidir.

Depremzedelerin kaldığı yerlerde çocuklar için oyun odaları ve fiziksel aktivite odaları kurulmalıdır.

İŞKUR, Aile Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Yerel İdareler, Yerel STK'lar ile koordinasyonlu çalışılmalıdır.

Üniversitelerin sosyal olanakları depremzedelere açılabilir.

Yurtlarda kalan depremzedeleri için yurt odalarının mahremiyet ve güvenlik kapsamında organizasyonu sağlanmalıdır.

Arabuluculuk işlevimiz ile ihtiyaçlar ve kaynaklar belirlenmelidir.

6.2. Orta Vadeli Öneriler

Depremzedelerin çalışma hayatına entegre edilmesine yönelik aktif istihdam politikaları oluşturulmalı, özellikle depremzedelerin göç ettikleri illerde İŞKUR faaliyetlerine ağırlık vermelidir.

Yardımların bireyler üzerinde karamsarlık, muhtaçlık gibi duyguların oluşması önlenerek söz konusu yardımlarda "hak" bilinci vurgusu ön plana çıkartılmalıdır.

Depremzedelerin bağımsızlığını arttıracak çalışmalar yapılmalıdır.

Sosyal destek sisteminin devamlılığının sağlanmalıdır.

Bakanlığın Alo184 hattı çalışması gibi, acil durumlara ilişkin tek yerden ilerleyecek bir ağ oluşturulabilir.

Afet algısına yönelik Türkiye geneli istatistik çalışması yapılmalı, bunlar gerçekleştirilirken bölgesel farklılıklar düşünülmelidir.

Sosyal risk konusu üniversitelerde çalışılmalıdır.

Her kuruluşun kendi içinde afet birimi olmalıdır.

6.3. Uzun Vadeli Öneriler

Yaşayarak öğrenmenin sağlanması için üniversitelerde, okullarda, kurumlarda ve evlerde deprem tatbikatı uygulamaları aylık şekilde yapılmalıdır.

Koruyucu-önleyici çalışmalar çerçevesinde kamu spotlarında depremle ilgili bilgiler verilmelidir.

Uzun vadedeki farkındalık çalışmaları ile yanlış toplumsal algıların değişimi sağlanabilir.

Çalışmalar aile yaşam döngüsünün hangi aşamasında ise kişinin depremde ona yönelik tepki verdiği unutulmadan yürütülmelidir (Örneğin yaşlılar ağır hasarlı evlerinden çıkmadılar).

Toplumsal kilitlenmeleri açmak için yanlış algılarımızın şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada tüm paydaşlar, kanaat önderleri, ilgili kurum ve STK'lar rol almalı, algı ve depremden önce yapılabileceklerin olduğuna dair motivasyonlar arttırılmalıdır.

Kentsel yatay yapılanma konusunda talebin artması için toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Güvenli ev, güvenli şehir algısının belirli parametrelerle bireylerde içselleştirilmesi için çalışmalar yapılabilir.

Risk analistleri yetiştirilmeli, risk analizleri önleyici çalışmaların her düzeyinde yapılmalıdır.

İnsani yardım master/sertifika programları açılmalı, mevcut programların kapasiteleri arttırılmalıdır.

Yaşam merkezleri üzerinden periyodik toplantılar düzenlenebilir, zorunlu eğitimin gereği olarak afet dersi eklenebilir.

Deprem bölgesi için kırılgan gruplara ilişkin mevzuatlar yeniden düzenlenmelidir.

ASHB'nin tüm personelinin krize yönelik tekrar eğitilmesi gerekmektedir.

Sosyal hizmet eğitimdeki müfredatlar krize müdahale noktasında yenilenebilir.

Krize müdahaleden önce önleyici mikro, mezzo ve makro çalışmalara öncelik verilmelidir.

